

עברית: הבנה, הבעה וידע לשון
מתכונת – שאלון 14271

שם התלמיד/ה : _____

כיתה : _____

תאריך הבחינה : _____

ציון : 100

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעה ו-45 דקות

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים

פרק ראשון – הבנת הנקרא – 60 נקודות

פרק שני – הבעה – 25 נקודות

פרק שלישי – ידע לשון – 15 נקודות

סך הכול – 100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין

ד. הוראות מיוחדות:

- (1) יש לענות על כל השאלות בגוף השאלון, לפי ההוראות.
- (2) לשם כתיבת טיוטה לחיבור יש להשתמש בדפי הטיוטה בסוף שאלון זה.
- (3) בכתיבת החיבור יש להתרכז בנושא, להימנע מהקדמות ארוכות, מסטיות מן הנושא ומחזרות על הרעיונות.
- (4) יש לשים לב לכתב, לכתיב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן

באופן אישי.

בהצלחה!

איאד אבו מוך

פרק ראשון – הבנת הנקרא (50 נקודות)

קראו את המאמר שלפניכם, וענו על השאלות שאחריו על פי ההוראות.

מה קורה למוח כשצופים בטיקטוק?

מאת ג'ולי ז'רגון

פסקה א טיקטוק היא אחת מן הרשתות החברתיות הידועות והפופולריות ביותר. היא חלק מן החיים החברתיים של בני נוער בכל העולם, ונחשבת לרשת החברתית שבני נוער מתמכרים אליה יותר, בהשוואה לכל רשת חברתית אחרת. מהי הסיבה להתמכרות הזאת לטיקטוק, ואיך אפשר לצמצם את הנזקים שהיא גורמת לבני הנוער?

פסקה ב הדבר הבולט ביותר בטיקטוק הוא אורך הסרטונים. רוב הסרטונים שמתפרסמים בהם סרטונים קצרים ומהירים, שנמשכים בין כמה שניות למספר דקות. ההורים חושבים שצפייה בסרטונים קצרים רבים פוגעת בחשיבה של הילדים, ואולי בגלל זה קשה להם להקשיב ולהתרכז זמן רב. הורים רבים אומרים שלילדים שלהם קשה להתרכז הרבה זמן. לדברי ההורים, הילדים כבר לא צופים בסרטים ארוכים, כי סרטים אלה איטיים מדי בהשוואה לסרטונים הקצרים בטיקטוק, שהם התרגלו לראות. ההורים גם אומרים שבגלל הצפייה בסרטונים הילדים לא קוראים ספרים וקשה להם להתרכז בשיעורי הבית.

פסקה ג אז איך הצפייה הממושכת בסרטונים משפיעה על הילדים? ההורים חושבים שצפייה בסרטונים קצרים רבים פוגעת בחשיבה של הילדים, ואולי בגלל זה קשה להם להקשיב ולהתרכז זמן רב. מחקר שנעשה בסין בדק את הקשר בין צפייה רבה בסרטונים קצרים ובין רמת הריכוז של הילדים. התוצאות הראו את מה שחשבו ההורים קודם: לילדים קשה לעסוק בפעילויות ארוכות, והם מעדיפים פעילויות קצרות שנותנות מייד הנאה וסיפוק. המסקנה של המחקר הייתה שצפייה בסרטונים קצרים רבים אכן פוגעת ביכולת של הילדים להקשיב ולהתרכז.

פסקה ד האפליקציה של טיקטוק מציגה לכל משתמש סרטונים שמתאימים לו. היא מזהה במה המשתמשים אוהבים לצפות, ומציעה להם עוד סרטונים מאותו הסוג. התוצאה היא שלמשתמשים קשה להפסיק לצפות בסרטונים, והם מתמכרים לטיקטוק. המחקר שנעשה בסין הראה גם את ההשפעה של הצפייה על המוח. נמצא שאצל המשתמשים, האזורים במוח שקשורים בהתמכרות פועלים יותר, ולכן קשה להם להפסיק לצפות בסרטונים בטיקטוק.

פסקה ה הילדים ובני הנוער פעילים מאוד בעולם הרשתות החברתיות המהירות והמרגשות. זהו עולם שונה מן המציאות, עולם שבו כל האנשים יפים, חכמים ומצליחים, וכולם חברים של כולם. העולם הזה לא דומה לעולם האמיתי, והוא שונה מן החיים הרגילים ומן הדרישות של ההורים. "זה כאילו שהילדים חיים בחנות ממתקים, אבל המבוגרים דורשים מהם להתעלם מכל הסוכריות ולאכול צלחת ירקות", אומר מומחה לטכנולוגיה. אף פעם לא הייתה התמכרות גדולה כל כך לחוויות בעולם הדיגיטלי, ולכן צריך לדעת איך לצמצם את הנזק.

פסקה ו

המומחים טוענים כי המפתח להתמודדות עם ההתמכרות אינו טמון רק באיסורים, אלא בפיתוח "יחסן דיגיטלי". הם ממליצים להורים לקבוע יחד עם הילדים גבולות ברורים, כמו "אזורים ללא מסכים" בבית או שעות קבועות שבהן הטלפונים מונחים בצד. בנוסף, חשוב לעודד פעילויות הדורשות ריכוז ממושך וסבלנות, כגון משחקי קופסה, ספורט או נגינה, שעוזרים למוח "להתאמן" שוב בדחיית סיפוקים ובהתמדה במשימות מורכבות.

פסקה ז

לסיכום, טיקטוק היא אמנם כלי בידורי פופולרי, אך המחיר שהיא גובה מהיכולות הקוגניטיביות של בני הנוער הוא משמעותי. הבנת המנגנון המוחי שגורם להתמכרות לסרטונים קצרים היא הצעד הראשון בדרך לשינוי. רק באמצעות שילוב של מודעות מצד הילדים, הכוונה מצד ההורים וחינוך לשימוש מושכל בטכנולוגיה, ניתן יהיה לצמצם את הפגיעה ברמת הריכוז ולאפשר לבני הנוער ליהנות מהעולם הדיגיטלי מבלי לאבד את הקשר למציאות.

ענו על השאלות בגוף השאלון, לפי ההוראות.

השאלות

ענו על כל השאלות 1-8, על פי הקטע (מספר הנקודות לכל סעיף רשום בסופו).

1. לפי פסקה א' מה מייחד את טיקטוק בהשוואה לרשתות חברתיות אחרות? (10 נקודות)

- א. היא הרשת החברתית היחידה שבני נוער משתמשים בה כיום.
- ב. היא נחשבת לרשת שגורמת להתמכרות הגבוהה ביותר בקרב בני נוער.
- ג. היא הרשת הראשונה שהצליחה למצוא פתרון לנזקים שהיא גורמת.
- ד. היא משמשת ככלי העיקרי לשיפור הציונים של בני נוער בבית הספר.

2. לפי פסקה ב' מהי ההשפעה של צפייה בסרטוני טיקטוק על הרגלי הפנאי של ילדים?

(10 נקודות)

- א. הילדים מעדיפים לצפות בסרטים ארוכים ואיטיים כדי להירגע.
- ב. הילדים מתקשים לקרוא ספרים או לצפות בסרטים ארוכים.
- ג. הילדים מצליחים להתרכז בשיעורי הבית רק לאחר צפייה בסרטונים.
- ד. הילדים משתמשים בסרטונים כדי ללמוד איך לקרוא מהר יותר.

3. לפי פסקה ג מה הייתה המסקנה המרכזית של המחקר שנערך בסין? 5 נקודות

4. לפי פסקה ד כיצד גורמת האפליקציה למשתמשים להתמכר אליה? (7 נקודות)

5. לפי פסקה ד מה מצא המחקר הסיני בנוגע לפעילות המוחית של המשתמשים? (7 נקודות)

- א. האזורים במוח האחראים על למידת שפות פועלים בצורה מוגברת.
- ב. המוח מפסיק לפעול כמעט לחלוטין בזמן הצפייה בסרטונים מהירים.
- ג. קיימת פעילות מוגברת באזורי המוח הקשורים להתמכרות.
- ד. הצפייה בסרטונים מחזקת את הקשר בין האונה הימנית לאונה השמאלית.

6. לפי פסקה ו מהי ההמלצה העיקרית של המומחים להתמודדות עם התמכרות לטיקטוק? (7 נקודות)

- א. למחוק את האפליקציה לחלוטין מהטלפונים של בני הנוער.
- ב. לפתח "חוסן דיגיטלי" על ידי קביעת גבולות ברורים וזמנים ללא מסכים.
- ג. להרשות לילדים להשתמש בטיקטוק רק אם הם מסיימים את שיעורי הבית.
- ד. להעניק פרסים כספיים לילדים שמצליחים להפחית את זמן הצפייה.

7. לפי פסקה ו מדוע מומלץ לעודד פעילויות כמו ספורט או נגינה? (7 נקודות)

- א. כי אלו פעילויות שניתן לצלם ולהעלות לטיקטוק כדי לקבל לייקים.
- ב. כדי שהילדים יהיו עייפים מדי מכדי להשתמש בטלפון בלילה.
- ג. כדי לאמן את המוח בדחיית סיפוקים ובריכוז ממושך במשימות מורכבות.
- ד. מכיוון שפעילויות אלו אינן דורשות מאמץ מחשבתי רב.

8. לפי פסקה ז מהו "הצעד הראשון בדרך לשינוי" לפי סיכום המאמר? (7 נקודות)

- א. הבנת המנגנון המוחי שגורם להתמכרות לסרטונים קצרים.
- ב. פנייה לחברת טיקטוק בדרישה לשנות את האלגוריתם שלה.
- ג. הפסקת השימוש באינטרנט בכל רחבי הבית.
- ד. כתיבת מאמרים נוספים בנושא השפעות הטכנולוגיה.

פרק שני – הבעה (25 נקודות)

9. הבעה (25 נקודות)

קראו את הקטע הקצר שלפניכם, וענו על השאלות שאחריו.

התמכרות לטיקטוק היא תת-קבוצה של הפרעת התמכרות לאינטרנט (IAD), שנחקרה לראשונה על ידי הפסיכולוגית ד"ר קימברלי ס. יאנג, שפרסמה את המקור המקורי. קריטריונים לאבחון להפרעה זו בבריאות הנפש בשנת 1998. כיום יש עדיין דיון פתוח בקהילה המדעית לגבי איך להגדיר, להכשיר ולחקור את הצורות השונות של הפרעת התמכרות לאינטרנט, וכן המדריך האבחוני והסטטיסטי של איגוד הפסיכיאטריה האמריקאי להפרעות נפשיות (DSM-5-TR) החלה להכיר בחומרת סוג ההתמכרויות הזה באמצעות הכללתו של הפרעת משחק באינטרנט. יש הסכמה רחבה הן מחוקרים והן מרופאים כי השימוש המופרז הבעייתי והכפייתי באינטרנט, מדיה חברתית ומכשירים חכמים גדל במהלך שני העשורים האחרונים, וכי השכיחות של התמכרות התנהגותית זו קשורה למגוון של מחלות נפש, רגשיות, פיזיות, בעיות בין אישיות ומקצועיות.

לפניך שלוש כותרות אפשריות לטקסט שקראת. בחר את הכותרת המשקפת בצורה הטובה ביותר

את **תוכן המאמר כולו**, ונמק את בחירתך. (10 נקודות)

הכותרות:

1. התפתחות המחקר על התמכרות לאינטרנט: מ-1998 ועד היום.
2. יותר מסתם אפליקציה: ההשפעות המוחיות והנפשיות של התמכרות לטכנולוגיה.
3. הדמיון המפתיע בין שימוש בטיקטוק לבין משחקי וידאו בבתי חולים.

הסבר מדוע הכותרת שבחרת היא המתאימה ביותר, ומדוע שתי האפשרויות האחרות פחות

מדויקות (היעזר בפרטים מן

הטקסט).

פרק שלישי – לשון (15 נקודות)

חלק א - הפועל (15 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות : שאלה 10 (הפועל, השם ומילות יחס) או שאלה 11 (תחביר, שחבור ותקינות)

10. הפועל (6 נקודות)

לפניכם משפט, ובו פועל מודגש. ענו על שני הסעיפים שאחריו.

א. חשוב לעודד פעילות **המעוררת** ריכוז.

1. השורש של הפועל **מעוררת** הוא _____
2. הבניין של הפועל **מעוררת** הוא _____
3. כתוב פועל אחר מאותו שורש בבניין הפעיל על פי המשפט שלפניך.
בבוקר, האם _____ את ילדיה משינתם.

ב. השם (6 נקודות)

לפניכם שלושה משפטים, ובכל אחד מהם יש שם עצם מודגש. ענו על שלושת הסעיפים

(1) ה**חזאי** הזהיר את המתרחצים מפני צונאמי.

(2) ה**שָׁרֵת** ננזף על ידי מעסיקיו.

(3) הבית ניצל משריפה, תודה ל**כַּפָּאִי**.

- המשקל המשותף לארבעת השמות הוא _____

- המשמעות המשותפת לארבעת השמות היא _____

- השורש היוצא דופן הוא _____

ג. מילות יחס (3 נקודות)

לפניכם שני משפטים, ובכל אחד מהם חסרה מילת יחס. השלימו את מילת היחס החסרה בכל משפט.

(1) בתקופה האחרונה הכריז ארגון הבריאות העולמי _____ הפרעה חדשה.

(2) ההפרעה עלולה לפגוע _____ ילדים רבים.

11. ענו על שני הסעיפים הבאים.

א. לפניכם שלושה משפטים. כתבו ליד כל משפט את סוגו התחבירי: פשוט, מורכב או מאוחד. (6 נקודות)

1. הצפייה הממושכת בסרטונים משפיעה על הילדים.

2. ההורים חושבים שצפייה בסרטונים קצרים רבים פוגעת בחשיבה של הילדים.

3. מחקר שנעשה בסין בדק את הקשר בין צפייה רבה בסרטונים קצרים ובין רמת הריכוז של הילדים.

ב. בקטע יש ארבע מילים המסומנות בקו. בחר בשלוש מהן, וציין את התפקיד התחבירי של כל אחת מן המילים שבחרת (4 נקודות)
נושא, נשוא, לוואי, מושא, תיאור, אוגד

_____	(1) ממושכת
_____	(2) של הילדים
_____	(3) בסין
_____	(4) בסרטונים

ג. לפניכם משפט במבנה פעיל. כתבו את המשפט מחדש: הפכו אותו למשפט במבנה סביל. (2 נקודות)

מחקר שנעשה בסין בדק את הקשר בין צפייה רבה בסרטונים קצרים ובין רמת הריכוז של הילדים. _____.

ד. לפניכם שני משפטים שחסרה בכל אחד מהם מילת קישור.

השלימו את מילות הקישור החסרות מן הרשימה שלפניכם. (2 נקודות)

(1) _____ הכפילות בעולמם בני הנוער מצליחים לשמור על איזון בחייהם.

(2) _____ נחנך את הצעירים להשתמש בצורה מאוזנת באינטרנט, תהיה השפעתו על בני הנוער חיובית.

על אף, אם, אבל, אך, בנוסף לכך.

ה. לפניכם שני משפטים. בכל משפט שתי מילים מודגשות, אך רק אחת מהן נכונה.

הקיפו בכל המשפט את האפשרות הנכונה. (2 נקודות)

(1) בית החולים / הבית חולים הכריז על שביתה.

(2) בדרך כלל מְזַיְזִים / מְזַיְזִים את מחוגי שעון הקיץ בחודש מרץ.

בהצלחה!

איאד אבו מוד